

**ULOGA INFORMACIONOG SISTEMA SA VIDEO NADZOROM NA
STANICAMA TEHNIČKIH PREGLEDA VOZILA U FBiH I
BRČKO DISTRIKTU BIH**

**THE ROLE OF THE INFORMATION SYSTEM WITH VIDEO
SURVEILLANCE IN VEHICLE TECHNICAL INSPECTION STATIONS
IN FEDERATION B&H AND BRCKO DISTRICT OF B&H**

Ibrahim Mustafić, dipl. ing.
IPI – Institut za privredni inženjering,
Zenica, Bosna i Hercegovina

Fuad Klisura, dipl. ing.
IPI – Institut za privredni inženjering,
Zenica, Bosna i Hercegovina

Doc. Dr. Sabahudin Jašarević, dipl. ing.
Univerzitet u Zenici,
Zenica, Bosna i Hercegovina

REZIME

U ovom radu će se prikazati kratka analiza dosadašnje primjene jedinstvenog informacionog sistema a|TEST, kao i uvođenja video nadzora nad radom stanica tehničkih pregleda vozila u Federacije Bosne i Hercegovine i Brčko distrikta Bosne i Hercegovine. Njihovom primjenom je došlo po povećanja kvaliteta obavljanja kontrolore tehničke ispravnosti vozila, a što doprinosi ukupnom povećanju stepena sigurnosti u saobraćaju na putevima u Bosni i Hercegovini. Kvalitet rada informacionog sistema a|TEST potvrđen je i implementiranjem standarda ISO/IEC 27001:2005 u toku 2009. godine.

Ključne riječi: stručno osoblje, a|TEST, video nadzor, ISO/IEC 27001:2005

SUMMARY

The paper presents a short analyse of former implementation of integral information system a|TEST, as like as implementation of video control on work of technician stations for vehicles check in area of Federation of Bosnia and Herzegovina and Brcko district of Bosnia and Herzegovina. Application of these works has increased quality of vehicle technical inspection and that contribute main increase of traffic safety on roads of Bosnia and Herzegovina. Quality of integral information system a|TEST has been approved with implementing of standard ISO/IEC 27001:2005.

Key words: professional staff, a|TEST, video surveillance, ISO/IEC 27001:2005

1. UVOD

Vlada Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH) (178. sjednica održana 21.12.2006. godine) je prenijela dio poslova sa Federalnog ministarstva prometa i komunikacija na stručnu instituciju IPI – Institut za privredni inženjering iz Zenice. Ova odluka je realizovana Ugovorom o međusobnim pravima i obavezama Federalnog ministarstva prometa i komunikacija i IPI – Instituta za privredni inženjering, koji je potpisan 12.02.2007. godine.

Prema tom Ugovoru iz osnova obavljanja prenesenih poslova koji se odnose na rad stanica tehničkog pregleda vozila, preneseni su poslovi:

- stručno osposobljavanje kontrolora tehničke ispravnosti vozila, vođitelja stanica tehničkog pregleda i drugih osoba koje rade na stručnim poslovima tehničkog pregleda; periodičnoj provjeri znanja kontrolora tehničke ispravnosti vozila i drugih osoba koje rade na stručnim poslovima tehničkog pregleda;
- kontrola izvršenog baždarenja opreme kojom se vrši kontrola tehničke ispravnosti vozila;
- obrada podataka i izrada analiza iz oblasti tehničkog pregleda vozila;
- izrada pisanih uputstava i informacija i stručnih publikacija iz oblasti tehničkog pregleda vozila;
- uvezivanje stanica za tehnički pregled vozila i drugih zainteresovanih subjekata u jedinstven informacijski sistem vezan za poslove tehničkog pregleda vozila;
- praćenje propisa iz oblasti kontrole ispravnosti vozila koje donose susjedne zemlje, evropska unija i druge međunarodne organizacije;
- saradnja sa stručnim, naučnim organizacijama, institutima, preduzećima i drugim pravnim licima iz oblasti tehničkog pregleda vozila.

Stručna institucija je napunila tri uspješne godine rada. O ovome svjedoče rezultati kao što su uvezivanje svih stanica tehničkih pregleda vozila u Federaciji Bosne i Hercegovine u jedinstven informacijski sistem a|TEST, gdje podaci o obavljenim tehničkim pregledima vozila dolaze na centralni server u realnom vremenu (odmah po završetku unosa podataka o nekom tehničkom pregledu oni dolaze na centralni server). Zvaničan početak rada jedinstvenog informacijskog sistema a|TEST je 01.04.2008. godine.

Stručna institucija IPI – Institut za privredni inženjering je sredinom novembra 2009. godine počela sa nadzorom rada stanica tehničkih pregleda vozila u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine. Mi smo odabrani kao najbolji ponuđač na prethodno raspisanom javnom natječaju na tom području. Na isti način će se i na tom području provoditi stručni nadzor, kao što je to slučaj i na području FBiH, a to podrazumijeva jedinstveni informacijski sistem i video nadzor na stanicama tehničkih pregleda vozila.

2. JEDINSTVENI INFORMACIONI SISTEM a|TEST

Odlukom Vlade Federacije BiH, od 01.04.2008. godine unos svih podataka o obavljenim tehničkim pregledima u jedinstveni informacijski sistem a|TEST je postao obavezan za sve ovlaštene stanice tehničkih pregleda vozila na području FBiH.

Važnost ovog projekta je prepoznalo i državno Ministarstvo komunikacija i prometa BiH, pa je dodatno u izmjenama i dopunama Pravilnika o tehničkim pregledima vozila (Službeni glasnik BiH, br. 13/07, 72/07, 74/08, 3/09, 76/09), koji je objavljen 28.09.2009. godine na državnom nivou definisan jedinstveni informacijski sistem. Prema tom Pravilniku on glasi:

Informacioni sistem predstavlja zaokruženu cjelinu pomoću koje se oprema za mjerenje pojedinih propisanih veličina za vozilo koje svjedoče o tehničkoj ispravnosti vozila i koji omogućavaju ispise rezultata mjerenja uključujući i grafički prikaz i unos onih vrijednosti i rezultata mjerenja koje se ne mogu automatskim putem preuzeti u Informacioni sistem. Sistem se informatičkim putem povezuje sa računarskom podrškom za automatsku obradu izmjerenih vrijednosti, njihovo pohranjivanje u jedinstvenu bazu podataka, a obuhvata i opremu, programe i način (internet konekciju) za dostavljanje, distribuciju i korištenje podataka u postupku registriranja vozila i drugih poslova koji se obavljaju u ovlaštenoj stanici za tehnički pregled vozila, nadležnim ministarstvima ili službi Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, stručnoj instituciji ili Agenciji za identifikacione dokumente i elektronsku razmjenu podataka (IDDEEA).

Jedinstveni informacioni sistem a|TEST je web bazirana aplikacija za unos podataka o obavljenim tehničkim pregledima u centralnu bazu podataka. Napravljena je tako da se nalazi zajedno sa podacima na jednom mjestu, a da joj stanice tehničkih pregleda pristupaju preko internet veze (weba). Štampanje svih izvještaja se vrši sa centralnog servera. Na ovaj način se bilježi sve što se unese u jedinstveni informacioni sistem, kao i ko, šta i kada je to uradio i sa koje stanice tehničkog pregleda vozila.

Znajući da je rad stanica tehničkih pregleda vozila (156 stanica u FBiH) u jedinstvenom informacionom sistemu novost na ovim prostorima, te da se navike kod ljudi teško mijenjaju, početkom 2008. godine su održani brojni seminari po ovom pitanju na regionalnom principu na cijelom prostoru FBiH. Krajem 2009. godine obavljena je edukacija i stručnog osoblja svih 12 stanica tehničkih pregleda vozila u Brčko distriktu Bosne i Hercegovine (BD BiH).

Stručno osoblje na svim stanicama tehničkih pregleda vozila u FBiH i BD BiH (kontrolori tehničke ispravnosti vozila i voditelji stanica tehničkih pregleda vozila) je upoznato sa radom jedinstvenog informacionog sistema a|TEST u pisanoj formi i video uputstvom.

Uvođenje jedinstvenog informacionog sistema a|TEST u rad stanica tehničkih pregleda vozila je polako mijenja mišljenje javnosti na prostoru FBiH i BD BiH, jer je bila ustaljena praksa da se tehnički pregledi obavljaju fiktivno a sve pod uticajem velikog broja osiguravajućih društava. Osiguravajuća društva i agencije za registraciju vozila su diktirali rad stanica tehničkih pregleda time što su im "donosili" promet i uveli praksu fiktivnog obavljanja tehničkog pregleda vozila.

Konstantno se prati i analizira rad stanica tehničkih pregleda vozila. Sve one su počele sa unosom podataka o obavljenim tehničkim pregledima sa manjim odstupanjima, odnosno manjim neispravnostima. Najveći problem u tom početnom periodu bilo je neunošenje podataka o obavljenim preventivnim pregledima.

Otkrivene su sve stanice tehničkih pregleda, koje nisu vršile unos podataka o obavljenim tehničkim pregledima u jedinstveni informacioni sistem a|TEST i na adekvatan način su sankcionisane.

Jedinstveni informacioni sistem a|TEST pored pokazatelja o broju obavljenih tehničkim pregleda, nudi i niz drugih podataka, kao su npr. uočene neispravnosti na vozilima prilikom obavljanja tehničkog pregleda vozila.

Ovlašteni korisnici jedinstvenog informacionog sistema a|TEST, su nakon početnih poteškoća u potpunosti ovladali radom sa istim i tek su se javljale manje poteškoće, koje su prioritarno otklonjene nakon njihovih uočavanja.

Obaveznom primenom jedinstvenog informacionog sistema a|TEST na području Federacije BiH urađene su pretpostavke za dalju nadogradnju i usavršavanje ovog sistema. Za ovo je postojala snažna podrška nadležnog Federalnog ministarstva prometa i komunikacija iz Mostara.

Stručna institucija IPI – Institut za privredni inženjering iz Zenice je uspješno implementirala standard ISO/IEC 27001:2005, vezan za upravljanje sigurnošću informacijama (slika 1).

Slika 1. Standard ISO/IEC 27001:2005

3. PRIMJENA VIDEO NADZORA NA STANICAMA TEHNIČKIH PREGLEDA

Stručni nadzor nad radom stanica tehničkih pregleda vozila u periodu nakon zvaničnog puštanja u rad jedinstvenog informacionog sistema a|TEST, pokazao je određene anomalije kada je u pitanju ispravnost procedure obavljanja tehničkih pregleda vozila na prostorima FBiH i BD BiH. To se prije svega odnosi na nedolazak vozila na stanicu tehničkog pregleda vozila i izdavanje potvrde o tehničkoj ispravnosti vozila o tom fiktivnom pregledu, kao da su ispoštovane sve zakonske procedure rada.

Ova pojava je bila više izražena u većim mjestima sa većim brojem stanica tehničkih pregleda vozila, nego u manjim mjestima sa manjim brojem stanica.

Da bi se ukinula ova neispravnost u radu stanica tehničkih pregleda vozila u FBiH urađena je studija uvođenja video nadzora nad radom stanica tehničkih pregleda vozila. Ova studija je predočena Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija, te zvanično odobrena od Vlade Federacije BiH početkom 2009. godine. Ovaj video nadzor predstavlja dodatnu kariku u jedinstvenom informacionom sistemu a|TEST, pa se tako bez vozila ne mogu unijeti podaci o obavljenom tehničkom pregledu (slika 2), niti štampati neka od potvrda o obavljenom tehničkom pregledu vozila. Na osnovu iskustva u radu stanica tehničkih pregleda vozila u FBiH, i na prostoru BD BiH je također uveden video nadzor na stanice tehničkih pregleda.

Izmjenama i dopunama Pravilnika o preventivnim tehničkim pregledima motornih i priključnih vozila uvedena je Potvrda o obavljenom preventivnom tehničkom pregledu, a izmjenama i dopunama Pravilnika o tehničko-eksploatacionim uslovima za vozila kojima se obavljaju pojedine vrste prijevoza uvedena je Potvrda o ispravnosti i opremljenosti vozila za obavljanje prijevoza u cestovnom prometu. Izmjene i dopune ova dva pravilnika su stupile na snagu zajedno sa početkom primjene video nadzora na stanicama tehničkih pregleda. Uvedeni su serijski brojevi za svaku potvrdu zasebno, a svaka stanica je zaduživala određenu seriju brojeva koja se evidentira kroz jedinstveni informacijski sistem a|TEST. Na ovaj način je ukinuta praksa da se pojedini tehnički pregledi obavljaju bez evidentiranja prilikom dostavljanja izvještaja stručnoj instituciji i Federalnom ministarstvu prometa i komunikacija i bez mogućnosti nadzora.

The screenshot shows the a|TEST software interface. At the top, there is a navigation menu with options: TP Operacije, Unos, Pretrage, Štampanje dokumenata, Prilagođavanje, Datumski izvještaji, and Poruka (0) Odjava. The main window is divided into several sections:

- Slika vozila:** A dropdown menu showing '228J464 @ 25.9.2009 10:15:58' and a photo of a car on a lift with a 'save' button.
- Vrsta pregleda:** Radio buttons for 'Redovni TP' (checked), 'Šestomjesečni', 'Vanredni TP', 'Preventivni TP', and 'Tehničko - eksploatacioni TP'.
- Vrsta vozila:** A dropdown menu showing 'M1 - PUTNIČKI AUTOMC'.
- Vrsta zahtjeva:** A dropdown menu showing 'Tehnički pregled za prvu'.
- Oblik karoserije:** A dropdown menu showing 'AA-LIMUZINA'.
- Broj automatskih vrata na desnoj strani autobusa:** An empty text input field.
- Vrsta tablice:** A dropdown menu showing '[RTS] Stare tablice'.
- Registracijska oznaka:** A text input field showing '228-J-464'.
- Novopouzvedeno vozilo:** A checkbox.
- Broj osovina:** A text input field showing '2'.
- Novo vozilo:** A checkbox.
- Broj pogonskih osovina:** A text input field showing '1'.
- Gusjenice:** A checkbox.
- Unos podataka >** A button at the bottom right.

Slika 2. Unos tehničkog pregleda vozila u jedinstveni informacijski sistem a|TEST

Dana, 28.09.2009. godine počela je primjena novog Pravilnika o registriranju vozila (Službeni glasnik BiH, broj 69/09) sa zvaničnom primjenom eTP obrasca (podaci o obavljenom tehničkom pregledu se elektronskim putem šalju u MUP). Osim primjene elektronskog obrasca, koji je zamijenio dotadašnje papirne obrasce (potvrde o obavljenom tehničkom pregledu vozila - TP1) izmijenjena je i klasifikacija vozila na državnom nivou, koja je usklađena prema ECE klasifikaciji vozila.

4. ZAKLJUČAK

Veliki korak, koji je učinio sistem stručne institucije i podugovarača, IPI – Institut za privredni inženjering d.o.o. Zenica, u koordinaciji sa Federalnim ministarstvom prometa i komunikacija predstavlja veliki doprinos uvođenju reda u zapuštenu oblast tehničke ispravnosti vozila kao bitnog činioca bezbjednosti u saobraćaju, a time i poticaj da se i ostale prateće djelatnosti kroz ovo informatičko rješenje stavi pod kontrolu kao što su razne naplate dadžbina pri registraciji vozila, uplate za budžete i slično.

U fazi razrade je projekat uvezivanja mjerne opreme na stanicama tehničkih pregleda vozila u jedinstveni informacioni sistem na cijelom prostoru BiH. Ovo bi bila još jedna važna karika u lancu povećanja kvalitete rada stanica tehničkih pregleda vozila, a time i povećanja ukupne sigurnosti u saobraćaju na putevima u Bosni i Hercegovini.

5. LITERATURA

- [1] Pravilnik o tehničkim pregledima vozila (Službeni glasnik BiH, br. 13/07, 72/07, 74/08, 3/09, 76/09)
- [2] M. Barut, F. Klisura, H. Đidić, S. Hasić, *STRUČNI BILTEN – IPI*, IPI – Institut za privredni inženjering d.o.o. Zenica, januar/siječanj 2009., stručni bilten broj 5., str. 3.
- [3] S. Beganović, D. Agić, F. Klisura, I. Mustafić, M. Barut, B. Grgić, V. Peulić, F. Jašarević, *STRUČNI BILTEN – IPI*, IPI – Institut za privredni inženjering d.o.o. Zenica, april/travanj 2009., stručni bilten broj 6., str. 11-13.
- [4] M. Barut, F. Klisura, O. Lindov, *STRUČNI BILTEN – IPI*, IPI – Institut za privredni inženjering d.o.o. Zenica, juli/srpanj 2009., stručni bilten broj 7., str. 1-2.
- [5] M. Barut, F. Klisura, O. Lindov, I. Mustafić, N. Šimunović, N. Halilović, V. Peulić, A. Čalića, *STRUČNI BILTEN – IPI*, IPI – Institut za privredni inženjering d.o.o. Zenica, novembar/studenj 2009., stručni bilten broj 8., str. 13-14.
- [6] Zakon o osnovama sigurnosti saobraćaja na putevima u BiH (Službeni glasnik BiH, br. 6/06, 75/06, 44/07, 84/09)
- [7] Željko Matoc, ZBORNIK RADOVA, Sigurnost u saobraćaju i sistem tehničkih pregleda vozila, Sarajevo, februar 2009., str. 43-61